

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне
және Адам құқығы күніне арналған
«Жаңғыру 3.0 – Тұрақты даму мақсаттары аясында
SMART-ЖУРНАЛИСТИКА» атты
VI республикалық мобильдік медиа мектебінің

ӘДІСТЕМЕЛІК ЖИНАҒЫ

Қазақстан, Астана қаласы
2017 жылы 14-15 желтоқсан

МЕТОДИЧЕСКИЙ СБОРНИК

VI республиканской мобильной медиашколы
«Модернизация 3.0 – Smart-журналистика
в целях устойчивого развития», посвященной
Дню Независимости Казахстана
и Дню прав человека

Казахстан, г. Астана
14-15 декабря 2017 года

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне
және Адам құқығы күніне арналған
«Жаңғыру 3.0 – Тұрақты даму мақсаттары аясында
SMART-ЖУРНАЛИСТИКА» атты
VI республикалық мобильдік медиа мектебінің
ӘДІСТЕМЕЛІК ЖИНАҒЫ

Қазақстан, Астана қаласы
2017 жылы 14-15 желтоқсан

МЕТОДИЧЕСКИЙ СБОРНИК
VI республиканской мобильной медиашколы
«Модернизация 3.0 – Smart-журналистика в целях устойчивого
развития», посвященной Дню Независимости
Казахстана и Дню прав человека
Казахстан, г. Астана
14-15 декабря 2017 года

МУЛЬТИМЕДИЙНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ БУДУЩЕГО: ПЕРСПЕКТИВЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Султанбаева Г.С.,

*доктор политических наук, профессор
Казахский национальный университет им. аль-Фараби*

Редакциясын басқарғандар:
с.ғ.д., профессор **Сұлтанбаева Г.С.**
ф.ғ.к., доцент **Әбдіжәділқызы Ж.**

Жауапты редактор: **Әлімжанова А.Б.**
Техникалық редактор: **Сейтжанова Ж.С.**

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне және Адам құқығы күніне арналған «Жаңғыру 3.0 – Тұрақты даму мақсаттары аясында SMART-ЖУРНАЛИСТИКА» атты VI республикалық мобильдік медиа мектебінің әдістемелік жинағы. Астана қаласы 2017 жылы 14-15 желтоқсан / жауапты ред. Әлімжанова А.Б. – Алматы: Қазақ университеті, 2018. – 185 б.

ISBN 978-601-04-3211-6

Жинақта Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне және Адам құқығы күніне арналған «Жаңғыру 3.0 – Тұрақты даму мақсаттары аясында Smart-журналистика» VI республикалық мобильдік медиа мектебінің әдістемелік материалдары жинақталған. Мобильді журналистика, мультимедиа және бүгінгі бұқаралық коммуникация мәселелері қарастырылады

ISBN 978-601-04-3211-6

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2018

Аннотация

В докладе представлен итоги комплексного сравнительного анализа проблем дистанционного и классического очного обучения. Также анализируется разработанная технология и апробированная методология дистанционного образования в университете КазНУ аль-Фараби.

Ключевые слова:

Массовые открытые онлайн курсы. Информационные цифровые технологии. Электронные образовательные технологии. Дистанционное обучение.

Массовые открытые онлайн курсы (МООК) в 2012 году привлекли широкое внимание Интернет общественности, как одна из возможностей бесплатно получать качественное образование у профессоров ведущих вузов мира. С тех пор, мировые провайдеры МООК быстро набрали признание, в первые месяцы количество новых подписчиков росло быстрее чем у популярных социальных сетей. Сейчас МООК индустрия охватывает 58 миллионов слушателей по всему миру, более 700 вузов и около 7 тысяч разработанных онлайн курсов.

В странах мира вопросы повышения качества и доступности образования всегда были на повестке дня. Сегодня, когда быстро развиваются информационные цифровые технологии, содержание и качество образования тоже часто меняются. Поэтому возникает необходимость повышения скорости и профессиональности образования. Возникает необходимость разработки образовательных технологий, которые помогут быстро и экономический эффективно обучить массовую аудиторию. Разработка в качестве доступной, удобной цифровой платформы для населения, социальных групп технологий электронного образования актуальность темы статьи. Впервые в Европе электронные обра-

мамандарды тәрбиелеуде, білім жүйесінің жана лебі осы ұлтымыздың ортақ идеясынан басталмақ.

«Мәңгілік ел» ұлттық идеясының тұжырымы патриоттық тәрбие жүйесін нысанды дамыту арқылы жас ұрпақтың бойындағы жоғары патриоттық сананы қалыптастыруды, өз елі үшін мақтаныш сезімін оятып, Отанымыздың мүдделерін қорғау жөніндегі азаматтың борышы мен конституциялық міндеттерін орындауға деген дайындығын тәрбиелеу мақсатын қояды. Сондықтан бүкіл ел халқы жастардың бойына жоғары патриоттық сезімді және Отанына деген адалдықты қалыптастыру жолында талмай еңбектенуі қажет. Бұл ретте қоғамдық институттар «Мәңгілік ел» идеясы – патриотизмнің, отансүйгіштіктің қайнар бұлағы болуы үшін өскелең ұрпақтың бойына патриоттық тәлім-тәрбие беру ісіне түбегейлі кірісу керек. Демек, парасатты қоғам құру, қазақстандық балалардың тәрбиесін қалыптастыру – әрбіріміздің қасиетті парызымыз деп есептеуге тиіспіз.

Әдебиеттер:

1. Eloasson G. *Industrial dynamics and Endogenous Growth*/ KTH-Stockhollms. Sweden.-2001-24p.
2. Yilsy M., Nunez G., Carlos R.M. *Diversos enfoques sobre la evolucion historica de las intangibles empresariales* / ST. Wt 1-1-9// http://www.lassei.org/LACCEI 2011-Medelin/published/ IT145_Numex.pdf
3. Ken Ph. *Where is the ethical knowledge in the knowledge economy? / Power and potential in the emurgance of ethical knowledges a component of intellectual capital. Department of Accounting & Finance. The Main Building University of Glasgow. G12 8QQ, United Kingdom // Critical Perspectives on Accounting, 2009.- № 20.-p.814-822*
4. *Елмен сырласу: сөздер, сұхбаттар.* / Н. Назарбаев 6-том : / ҚР Президенттік мәдениет орталығы ; жоб. авт. Жолдасбеков М. ; зыл. кеңесші Қасымбеков М. - Астана : Күлтегін, 2009 216 бет
5. *Нұрлы жол - болашаққа бастар жол // Ана тілі.*-2014.- 13 - 19 қараша (№ 45).- 1,2 б.
6. *Әлемдік философиялық мұра : жиырма томдық. 13-ші том : Классикалық емес батыс философиясы .- Алматы : Жазушы.-2006 528 бет*
7. *Сұлтанбаева Г. Интеллектуалды инвестиция - Қазақстан қоғамын өркендетудің негізі / Г. Сұлтанбаева // Қоғам және дәуір.-2013.- № 2.- 31-47 б.*
8. *Пушкин Александр Сергеевич. Қанатты сөздері мен нақылдары = Крылатые слова и афоризмы: ауд. К. Салықов. / А.С. Пушкин .- Астана: Фолиант, 2011.-200 бет*
9. *Құнанбаев Абай. Шығармалар жинағы : өлеңдер мен аудармалар, поэмалар, қара сөздер. / А. Құнанбаев / құраст. Б. Әбдешев.- Алматы : Өлке, 2012.-512 бет*

10. Назарбаев Нұрсұлтан Әбішұлы. *Ғасырлар тоғысында* / Н.Ә.Назарбаев.- Алматы : Өнер, 1996 272 б.

11. *Қазақстан - 2050" Стратегиясы: бейбітшілік, руханият және келісім мәдениеті // Үкімет бюллетені = Правительственный бюллетень.-2014.- № 2.- 39-50 б.*

12. *Пірәлиев С. Ұлттық тәрбие және жаһандану / С. Пірәлиев // Егемен Қазақстан.-2009. - 27 қараша (№ 393/396). - 8 б.*

13. *Назарбаев Н.Ә. Қазақстан экономикалық, әлеуметтік және саяси жедел жаңару жолында: ҚР Президентінің Қазақстан халқына жолдауы 2005 жылғы 18 ақпан. / Н.Ә. Назарбаев // Үкімет бюллетені = Правительственный бюллетень.-2005. - N 1.- 3-36 б.*

14. *Алаштың ардағы.- Астана : Руханият .-2010 264 бет*

Шаяхметов Н.У. «Интеллектуалды ұлты» бағдарламасы және білім берудің кейбір мәселелері.- repository. enu.kz

ДЕРЕКТІ ФИЛЬМДЕРДІҢ ҰРПАҚ САНАСЫН ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ МАҢЫЗЫ

Мұхамеджанов Д.М.,

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Телерадиокеңесінің директоры,
Журналистика факультетінің оқытушысы

Деректі фильм – шынайы өмірлік деректерді, әр түрлі оқиғалар мен құбылыстарды баяндайтын кино өнерінің түрі [1]. Кино өнерінің өзі де 1895 жылы Францияда ағайынды Луй Жан мен Огюст Люмердің деректі фильмдер түсіруінен басталған.

Деректі фильмдер жасаудың әлемдік деңгейдегі атақты шеберлерінің бірі, американдық киногер Алан Розенталь деректі фильмдердің өмірге қалай келетіні туралы былай дейді: «Олар адамзат баласының – замандас қатарластары мен келешек ұрпаққа өмірлік мәні зор, өзі үшін есте қалған ерекше оқиға, өзгеге де қызығушылық туғызып, ойландырар мәселелер қақында айтқысы келетін ықпалынан туады» [2]. Деректі фильмдер адамға ой салып, қоғамды, әлемді өзгерте алады. Өткен тарихты қайта жаңғыртып, шынайы, боямасыз өмірді бейнелеуде деректі фильмдердің маңызы зор.

Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласында: «Қоғамдық сана жаңғырудың негізгі қағидаларын қалыптастыруды ғана емес, сонымен бірге, біздің заман сынағына лайықты төтеп беруімізге қажетті нақты

жобаларды жүзеге асыруымызды да талап етеді» деген еді. Демек, тарихы тереңде жатқан деректерді копарып, бүгінгі ұрпақ санасына деректі фильмдер арқылы қондыра алсақ көздеген мақсатымызға жетеріміз анық. Әр маман өз саласына қарай «рухани жаңғыруды» бүгінгі озық технологиялармен ұштастырып, жеткізуге ұмтылса құба-құп болар еді.

Деректі фильмнің негізі – өмірде болған шынайы оқиғалар. Деректі кино киношежіре және құжаттық кино болып бөлінеді. Киношежіре материалдары негізінде киножурналдар шығарылды. Кино тарихында киножурналдар кино өнерінің бір түрі ретіндегі деректі киноның қалыптасуына мүмкіндік жасады.

Қазақ деректі киносындағы ұлттық мәдени мұра мен тарихи уақыттың бірлігінің көрінісі бірнеше кезеңдерден өтті және бұл елдің әлеуметтік, саяси құбылыстарымен тығыз байланысты болды.

Көрнекті тұлғалар, тарих ақтаңдақтары, тыйым салынған дүниелер деректі фильм саласында соңғы 26 жылда ғана айтыла бастады. Мысалы, Кеңес кезінде қазақ киносының негізін қалап, соның нығаюына еңбек сіңірген Шәкен Айманов, Абдолла Қарсақбаев сынды мэтрлердің шығармашылық мүмкіндігі, азаматтық қырлары айтылмай, көзі тірі кезінде жазылмай қалды.

Деректі кино алғаш хроникалық кадрлардан бастау алып, түрлі жанрлық, стильдік өзгерістерге ұшырап, адамзат тарихындағы өзекті мәселелерді қозғап келе жатқандықтан, маңыздылығын жоғалтқан емес. Деректі фильм өткен ғасырлар бойы қажетті әрі маңызды ақпарат тасымалдаушы көркем де хроникалық құрал.

Деректі фильмнің тақырыбы негізгі үш бағытта өрбиді. Оның біріншісі – идеологиялық бағыт, екіншісі – тарихи-танымдық, үшіншісі – мәдени-ағарту бағытында. Елбасымыздың жоғарыдағы мақаласында біз өзіміздің ұлттық кодымызды нақтылауымыз керек дейді. Оның негізі халқымыздың тектілігінде, қаймағы бұзылмаған санасы мен діңінде екендігі белгілі. Яғни ұлтымыздың тұнық санасы кез келген ғылымды меңгеруге, заманауи техника мен технологияны тез меңгеруге қабілеттілігінде жатыр. Ол үшін өткенімізді зерттеп, тарихымызды түгендеп, идеологиялық болашағымызды бағамдауымыз қажет. Өткенімізді білмей, болашағымызды болжау қиынға түсері сөзсіз.

Осыны ескере келе, «Рухани Жаңғыру» мемлекеттік бағдарламасы аясында әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Телерадиокешені «Әл-Фараби» ғылыми-зерттеу орталығымен бірлесіп қазақ және шетел фарабитанушы ғалымдардың қатысуымен шетелдіктер түсірген бірнеше деректі фильмді қазақ тіліне дубляждау жұмыстарын бастады. Қазірдің өзінде «Әл-Фараби – Екінші Ұстаз» атты нидерланд тілінде түсірілген деректі фильмді қазақ тіліне дубляждап, оны ел аумағында көрсету құқығын иеленді. Бұл кейіпкердің жан-жақты қырын ашып көрсететін фильмді алдағы уақытта «Qazaqstan» ұлттық арнасының эфирінен көрсетіледі.

Аталған деректі фильм сценарий бойынша сөзбе-сөз аударылып, дыбысталды. Ондағы басты ұстаным – режиссер шешімі мен көзқарасын қазақ таныма лайықтау болды. Деректі фильм басқа жанрдан оқиғаны өз болмысында көрсетуімен ерекшеленетінін ескерсек, әл-Фарабидің ғұлама ғалымдығын, даналық ой-пікірлерін бүгінгі заманға сай жеткізу оңай болмағаны рас.

Әбу Насыр әл-Фарабидің әлем ғылымына, ислам әлемі мен түркі өркениетіне сіңірген ерен еңбегін елімізде насихаттау – жас ұрпақ санасына, таным-түсінігіне жақсы әсерін тигізеді деген ойдамыз. Алдағы уақытта да әлемдік тұлғалар өмірі мен шығармашылығын, бай мұрасын зерттеп, дерекке негізделген фильмдер мен хабарлар жасау жоспарда тұр. Біздің Телерадиокешенің бейнеөнімдерімен толығырақ YouTube желісіндегі AlFarabi TV парақшасынан таныса аласыздар.

Деректі фильмнің құрылымы сан-алуан: көрерменге деректі жеткізу үшін арнайы қойылымдары бар түсірілімдер, табиғаттағы және интерьерлік-экстерьерлік түсірілімдер, сонымен қатар мұрағаттық бейне, аудио-фото материалдар пайдаланылады.

Көркем туындыға қарағанда деректі фильм әлдеқайда күрделі болып келеді. Себебі көркем фильмде шығармашылық еркіндікке басымдық берілсе, деректі фильмде басты кейіпкердің тұлғасын ашып көрсету үшін шығармашылық шешім талап етіледі.

Деректі фильмді жарыққа шығаруда режиссердан кейінгі маңызды тұлға ол бейнеоператор. Түсірілім кезінде оператордың қиялы маңызды рөл атқарады. Фильмдегі басты кейіпкер немесе басты тақырып ашылуы үшін бейнеоператордан ерекше кадрлар талап етіледі.

Музыкада әуен, прозада сөз, фильмде кадр сөйлейді. Яғни, деректі фильм түсірілу үшін ең бірінші жан-жақты ойластырылып жазылған сценарий, сосын ол сценарийді фильмге айналдыратын режиссер және әрбір кадры сөйлеп тұратын бейнеоператор қажет. Сондай-ақ, барлық түсірілген бейне және фото-аудио материалдарды сценарийдің желісі бойынша режиссердің нұсқауымен өңдеп, жинақтап шығатын бейнеинженер – монтаждаушы маманның да алатын орны ерекше екенін айта кету керекпіз.

Бүгінгі таңда сандық бейнемонтаждың бірнеше түрі өндірісте қолданылып келеді. Өзімнің тәжірибемдегі бір-екі мысал келтіре кетсем артық болмас. Осы уақытқа дейін бірнеше бейнемонтаж бағдарламаларын байқап көріп, Adobe Premiere Pro CC тоқтадым. Себебі бұл бағдарлама өзінің ыңғайлы әрі бірнеше функцияны «ақылды» атқара алатынымен ерекшеленеді. Яғни, осы бағдарламаның көмегімен бір деректі фильмді басына аяғына дейін жинақтап, әуенмен, түрлі бейне эффекттерімен өңдеп шығуға болады. Мысалы, жоғары да сөз болған Әл-Фараби бабамызға қатысты деректі фильмдердің дубляжы осы бағдарламаның көмегімен жүзеге асуда.

Шынында, дерек пен дәйектен құралған деректі фильмдер ғана тарихтың беттерінде қалады. Деректі кино – ол күрделі жанр, ұзақ уақытқа созылған дайындық және жұмыстың жемісі [3].

Қорыта айтқанда, деректі фильмдер арқылы ұрпақ санасын рухани ізгілікке тәрбиелеуге болады. Сандық технология дамыған тұста бұл өте тиімді тәсілдердің бірі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. *Словарь русского языка в четырех томах.* – М.: Русский язык, 1986. 223с.
2. *Соколов «Монтаж: телевидение, кино, видео».* – М., 2001.
3. *Фрейлих С. И. «Теория кино: от Эйзенштейна до Тарковского».* – М., 1992.
4. *Колари Ю. Искусство видеосъемки с видеокамерами Canon LEGRIA.* – Алматы: *Навакик ITC Ltd. ТОО «Полиграфкомбинат».* 2012.

КІТАП ТАРАТУДЫҢ ОҢТАЙЛЫ ӘДІСТЕРІ

Мұқатаева Қ.,

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, ф.ғ.к., доцент

Сейтжанова Ж.С.

баспагерлік, редакторлық және дизайнерлік, өнер кафедрасының магистранты

Кезінде орыстың ұлы жазушысы Л. Толстой дүниеден өтерінде кітаптарын қимай, асыл кітаптарымен қоштасқан екен. Ал, ұлы жазушы Х. Борхес «Әр адам жұмақты әрқалай елестеді. Ал, мен үшін жұмақ ол кітапхана» деген екен. Кітапқа деген осыншама қимас сезімнің орын алуына не себеп?! Себебі сол, адам баласының дүниеге әкелген ең ұлы қазынасы ол – кітап. «Адамды адам еткен еңбек» деп Дарвин айтқандай, расымен де, адамның ең ұлы қасиеті оның руханилығы, оның жанының байлығы. Жан байлығы мен рухани қазынасы сақталатын алтын сандығы ол тағы да кітап. Сондықтан қаншама ғасыр, тіпті дәуір өтсе де, жаһандық дәуірлеу келіп, түрлі техника қарыштап дамыса да, кітап деген ұлы қазынаны ешнәрсе де ығыстыра алмайды. Кітаптың кітап болып қалыптасуы бірталай кезеңнен өткенін тарихтан білеміз. Сонау II ғасырда Қытайда қағаз пайда болып, оның дайындау әдісі Еуропаға тек XIII ғасырда жеткенін де білеміз. Жердің бір бұрышында папирусқа, енді бір бұрышында сына тасқа жазған. Кейін орта ғасырда неміс ғалымы Иоганн Гутенберг баспа станогын ойлап тапқаннан кейін, баспалар ашылып, кітаптар басылып, енді кітап тарату жүйесі қалыптаса бастады. Қолжазба авторларымен келісімшартқа отырып, олардың кітаптарын тарататын баспа нарығы дами түсті.

«Кітапты тауарға айналдырып тарату, оны саудаға түсіру, оның сонау папирус бумасы, күйдірілген балшыққа, тақтайшаға не қайың қабығына жазылған түрлерінен басталғаны белгілі. Тіпті, сол замандарда-ақ, қолжазба кітапты көшіретін орын даяр өнімді, яки қолжазба кітапты сататын дүкендер де болған. Көне гректер кітап сатушыны библиопол деп атапты. Осы сөзден француз кітаптанушысы Г.Пеньо «Библиология жөніндегі түсіндірме сөздік» деген кітабында «библиополистика» атты термин туғызған. Бүгінде библиополистика алғашқыдағыдай кітап саудасы деген ғана мағына емес, кітап саудасының теориясы,